

Osaamisen tunnistaminen

katsaus erilaisiin arviointitapoihin ja työkaluihin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Työkaluja osaamisen tunnistamisen tueksi- korkeakoulut

- Osaamispäiväkirja

- on henkilökohtaisen reflektiivisen ajattelun työväline, jossa opiskelija arvioi omaa osaamistaan suhteessa opintokokonaisuuden/opintojaksojen tavoitteisiin ja sisältöihin
- voi sisältää kuvauksia havainnoista, kokemuksista tiedoista, taidoista ja pätevyyksistä
- osaamispäiväkirja on henkilökohtainen tuotos, joka voi toimia itsearvioinnin ja ulkoisen arvioinnin välineenä ja sen osia voi liittää portfolioon
- voi sisältää myös kuvauksia käytännön tilanteista, joissa osaaminen ilmenee; nämä voivat olla esim. äänitteitä tai videoita
- Edellyttää aina tietojen varmentamista

- Oppimistehtävät

- on ohjeistettu, laajahko kirjallinen tehtävä
- tehtävä on yleensä ongelmakeskeinen, sillä tehtävän annossa esitellään ongelma, johon opiskelijan tulee hakea ratkaisuja opintojakson kirjallisuuden pohjalta teoritietoa ja omaa kokemusta yhdistellen
- vastaukset ovat tyypillisimmillään esseemuotoisia
- myös muiden lähteiden kuin opintojakson kirjallisuuden käyttö oheisteoksina on yleensä sallittua, usein jopa toivottua ja suotavaa.
- tekeminen vaatii aikaa ja ne voivat tuntua työläiltä varsinkin työskentelymuodon ollessa uusi ja vieras.

- **Strukturoitu haastattelu (lomakehaastattelu)**

- sopii käytettäväksi silloin, kun haastateltavia on monta ja he edustavat melko yhtenäistä ryhmää (voisi ajatella käytettävän jos ahoitavia on paljon samalla kertaa)
- on etukäteen jäsenelty haastattelu, jossa haastattelijalla on valmis lomake, jossa hänellä on valmiit kysymykset ja niiden esittämisjärjestys on kaikille haastateltaville sama
- tällä menetelmällä saatu tieto on vertailukelpoista ja tietojenkäsittely tapahtuu nopeasti
- kysymystavan etuna on se, että tutkija tietää tarkoin, mitä haastattelutilanteessa tapahtuu
- nopeuden ja hallittavuuden vastapuolena on sen jäykkyys ja konservatiivisuus
- täysin strukturoitua haastattelua ei pidä tehdä ellei tunnistettava asia ole varsin tuttu ja mitattava asia etukäteen täydellisesti määritelty

- **Tentti**

- on arviointitapa, jonka tarkoitus on mitata vastaajan tietoja, taitoja, kykyjä tai uskomuksia
- voi olla kirjallinen tai suullinen kuulustelu, jossa testataan tenttijän tietoja opintokurssin asiasisällöstä
- tenttitapoja on olemassa lukematon määrä (esim.:
http://tievie oulu.fi/arviointiaavan_sanomat/keinotekoiset_tentit/perinteisettentit.htm)

• Näyttökoe/näyttötehtävä

- on tapa tunnistaa muuten kuin formaalissa ympäristössä hankittua osaamista suhteessa tutkintovaatimusten osaamistavoitteisiin (arvioida tiedot ja taidot ongelman ratkaisussa – on siis eräänlainen suullinen tentti)
- opiskelija voi harkita AHOT-näyttökokeeseen osallistumista, jos mielestään hallitsee tutkintovaatimuksen edellyttämät osaamistavoitteet
- ennen näyttökokeeseen ilmoittautumista opiskelijan tulee arvioida oma osaaminen suhteessa osaamistavoitteisiin – tämä edellyttää, että korkeakoulu on laatinut ohjeet itsearviointista
- näyttökoe voi sisältää esitehtävän, jonka tarkoituksena on varmistaa opiskelijan valmiudet näyttökokeeseen. Esitehtävä tehdään kotona ennen näyttökoetta, opiskelijan itse valitsemasta aiheesta.
- yleensä AHOT -näyttökokeeseen voi osallistua vain kerran
- pääsääntöisesti AHOT-näyttökokeella on tunnistettu muualla hankittua kielitaitoa. Huom! Näyttökoetta ei voi käyttää uusintatentinä.
- Näyttökokeen rakenne (Oulun yliopistoa mukaillen):
  1. Opiskelija esittelee esitehtävänsä + keskustelua (5—15 min)
  2. Opiskelijalle selvitetään näyttökoen sisältö ja tarkoitus + tarkennuksia (5 min)
  3. Opiskelija tekee näyttökoetta itsenäisesti. Suoritusta seurataan mutta siihen puututaan mahdollisimman vähän. Voi olla että kysellään ”miksi”-kysymyksiä, tai autetaan jos työn teko jää jumiin (30—45 min).
  4. Lopuksi keskustellaan työn suorituksesta (5—15 min).
- <http://cc oulu.fi/~iko/TASSU/ALT-nayttokoeohje.pdf>

• Projektityö

- kevyt projekti, jolla osoitetaan hankittu osaaminen tietyltä alalta, esim. opiskelija voi osoittaa projektinhallinnan osaamisen, yrityksen markkinointiviestintä osaamisen yms.
- voi olla osa suurempaa portfolioa
- edellyttää aina todistusten yms. varmentamista

• Kirjallinen yhteenveto, essee, raportti jne.

- opettaja ja opiskelija keskustelevat yhteenveton sisällöstä
- on tietystä aihekokonaisuudesta laadittu tiivis kirjoitelma
- henkilökohtainen näkökulma tiettyyn asiaan, osaamiseen – on oltava vertailukelpoinen aphotoitavaan opintoihin
- kirjallinen yhteenveto vs. essee – erona on, että esseessä kirjoittajan pitää pystyä osoittamaan valmius tieteelliseen kirjoittamiseen
- Rakenne (yksi monista):
  1. Johdanto: esitellään ja perustellaan kysymyksenasettelu sekä taustoitetaan aihe (millä perusteilla haetaan aphotointia jne.).
  2. Käsittelyosa: kerrotaan käsiteltävästä aiheesta. Käsittelyosassa tuodaan oma osaaminen esiin ja esitellään aphotoitava kokonaisuus-
  3. Yhteenveto: laaditaan tiivis yhteenveto ja perusteet miksi aphotointi tulee opiskelijan tapauksessa kyseeseen.
  4. Lopetus: esitetään mahdolliset johtopäätökset ja pohdinnat aiheesta.
  5. Lopussa on luettelo mahdollisista todistuksista yms., jotka voivat vaikuttaa päätökseen

• Suullinen arviointi

- opiskelija valmistautuu arviointiin kuten esim. tenttiin. Suullinen arviointi on keskustelutilanne, jossa arvioidaan opiskelijan tietämyksen tasoa aphotoitavasta opintokokonaisuudesta
- aphotoijalla on etukäteen valmisteltu lista kysymyksiä, joista hän tiettyjen kriteereiden perusteella valitsee opiskelijalle sopivat kysymykset niin että ne tuovat esiin aphotoitavan opintokokonaisuuden vaadittavan osaamisen.
- tavoitteena on saada selville opiskelijan todellinen osaaminen ja tiedon aukkopaikat, joita voidaan sitten täydentää, jotta vaadittava osaaminen täyttyy
- suurin ongelma tällaisessa suullisessa arvioinnissa on tilanteen psyykinen kuormittavuus sekä opiskelijan että opettajan kannalta
- keskustelu tulisi olla luonteeltaan opetuskeskustelua, ei kuulustelua.

• Asiantuntijaluento

- opiskelija valmistelee luennon tai luennot aphotoivasta opintokokonaisuudesta
- luennon aikana on tuotava esiin miten aiemmin hankittu osaaminen peilautuu vaadittavaan opintokokonaisuuteen
- luennon on noudatettava korkeakoulun laatimaa opintosuunnitelmaa
- luento pidetään muulle opiskelijaryhmälle ja opettajalle. Mahdollisesti luennolle voi osallistua myös aphotoinnista vastaavat henkilöt korkeakoulusta, jo se ei ole vastuupettaja
- asiantuntijaluento voi olla myös esim. näyttelyn pystyttäminen, musiikkiesitys, opastus jne. jne.

- **Portfolio** (<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/POFO1.versio12.2007.pdf>)
- http://tievie.oulu.fi/arviointiaavan_sanomat/artikkelit/portfolio_yliopistoopiskelun_tyovalineena.htm
  - Konkreettiselta muodoltaan portfolio voi olla kansio, salkku, laatikko, albumi, videofilmi, näyttely, esine- tai kuvakokoelma.
  - Keskeisintä ei ole portfolion ulkoinen muoto vaan tuottamis-, valikointi- ja arviointiprosessi, jossa opiskelija käy läpi oman opiskelujaksonsa tietyt tehtävät, arvioi niiden sisältöä ja laatua jakson tavoitteiden ja itse valitsemiensa kriteerien ja painotusten näkökulmasta sekä tekee valintoja ja pohtii valintojensa syitä ja perusteita.
  - Hän joutuu arvioimaan myös tulostensa laatua ja tarkkailemaan omia opiskelutapojaan tuloksiinsa verraten.
  - Portfolion merkitys on siten reflektiivisessä, oppimista syventävässä prosessissa

Materiaalin Kokoaminen	Materiaalin käsittely ja kirjoittaminen	Työstäminen
Mitä olen tehnyt?	Ryhmittely - Kronologisesti - Toiminnallisesti	Mitä osaan? Tulokset
Milloin? Missä?	Miksi olen tehnyt? Mitkä olivat tavoitteet?	Mikä ohjasi toimintaani?

Osaamisen arviointitapoja (Vipua ja Vetoa –hanke)

Career and Competence –exercise package for teachers and study advisors

- VALOA-hankkeen tuottama materiaalipaketti kansainvälisten opiskelijoiden ohjauksen tueksi. Materiaalipaketti sisältää erilaisia harjoituksia (esim. Challenging Situations, Accomplishments Worksheet, TAITO-Ura, Letter to my grandmother), joita voi hyödyntää osaamisen tunnistamisessa. Osa harjoituksista on itsenäisesti tehtäviä, osa ryhmässä.
- Materiaalipaketti: <http://www.slideshare.net/VALOA/cc-training-material>
- Ks. myös VALOA-hankkeen verkkopalvelu Toolkits for HEIs (josta yllä olevan materiaalipaketin voi ladata omalle koneelle): <http://www.studentintegration.fi/>, <http://www.studentintegration.fi/solutions-bank/career-guidance/exercises-for-career-guidance>

Osaamisen osa-alueet

- Tehtävän avulla saa hahmotettua mitä tietoja ja taitoja henkilöllä on oman alan asiantuntijana. Sen avulla saa kartoitettua myös muita yleisiä työelämätaitoja joita jo on, tai joissa haluaa kehittyä. Harjoituksen avulla saa kartoitettua myös erilaisia keinoja, joilla uutta osaamista on mahdollista saavuttaa.
- <http://www.valmistu.net/uramatka/Osaamisen%20osa-alueet%20-tehtava.pdf>

Osaaminen-harjoitus

- Harjoituksessa pohditaan ja listataan omia osaamisalueita seuraavien osa-alueiden pohjalta: Tiedot, Taidot, Kokemukset, Asenteet, Kontaktit, Lähteet ja Yhteydet.
- Lähde: Osaajana opintiellä –teos,
- Harjoitus ladattavissa verkkosivulta:
<http://www.peda.net/veraja/lpkky/aikkari/loimu/oppiminen/jakso1/mita>

Osaamistaitokartoitus

- Laadukas harjoittelu –oppaassa olevan Osaamistaitokartoitus –harjoituksen avulla on tarkoitus lisätä itsetuntemusta ja oppia tunnistamaan omia vahvuuksia ja kehittämiskohteita.
- Laadukas harjoittelu opas:
<http://www.helsinki.fi/urapalvelut/materiaalit/laadukasharjoittelu.pdf>

Osaamisen tunnistamisen muistilista ohjaajalle ja opiskelijalle

- Taulukkoon on koottu ohjaajan näkökulmasta keskeisiä osaamisen tunnistamiseen liittyviä asioita, jotka on hyvä muistaa. Muistilistan löydät Osaamisen tunnistaminen – työkirja ammattikorkeakouluille –julkaisusta.

Resurssianalyysi

- Resurssianalyysi auttaa tunnistamaan erilaisten kokemusten kautta syntyneitä osaamista ja vahvuuksia. Resurssianalyysin tavoitteena on nähdä eri kokemusten kautta syntynyt oppiminen ja kehittyminen laajempina osaamisalueina ja vahvuuksina. Se tarkoittaa toimintahistorian eri vaiheiden, kokemusten ja oppimisen liittämistä laajemmiksi mielekkäiksi kokonaisuuksiksi, eli osaamien, vahvuuksien ja valmiuksien kiteyttämistä.
- <http://www.aarresaari.net/resurssianalyysi.htm>

Sateenvarjotehtävä

- Sateenvarjomallia voidaan käyttää erilaisten asioiden arvioinnissa. Tehtävässä käytetään hyväksi valmiiksi piirrettyä sateenvarjoa, joka sisältää arviointiasteikon.
- Tehtävän avulla voidaan nähdä ja arvioida tämän hetkistä tilannetta ja kartoittaa kehittämisalueita. Harjoitus löytyy mm. GetSet 1 työkirjasta Koulutus ja työnhaku: http://www.getset.fi/getset/files/theme1_fi.pdf
- Lisätietoja GetSet –työkirjoista (Be Ready to Go –hanke): www.getset.fi

Sähköinen osaamiskartoitus

- Sähköinen osaamiskartoitus (AIVO-projekti) kehitettiin eri tavoin hankitun, näkyvän ja näkymättömän, osaamisen tunnistamiseen. Kartoitus palvelee asiakasta keskustelun pohjana hänen hakeutuessaan koulutukseen tai siirtyessä uuteen työtehtävään. Kartoituksen avulla pystyy osoittamaan näkyvän (osoitettu/dokumentoitu) ja näkymättömän (saavutettu/ei dokumentoitu) osaamisen ja kertomaan niistä koulutus- ja työnhaku tilanteissa.
- <http://www.aikuiskoulutuksenvoima.fi/pages/osaamisen-kartoitus.php>

Taitoinventaari

- Taitoinventaari-harjoitus auttaa tunnistamaan ja arvioimaan omaa osaamista. Harjoituksessa henkilö pohtii mm. millaisia taitoja hänellä on tällä hetkellä, miten tärkeitä ne ovat itselle ja miten eri taidot konkreettisesti näkyvät henkilön toiminnassa. Tehtävässä on kolme vaihetta, jotka auttavat pohtimaan taitoja eri näkökulmista. Tehtävää voi hyödyntää esimerkiksi hakemusta laadittaessa ja haastatteluun valmistautuessa.
- <http://www.aarresaari.net/taitoinventaari.htm>

Taitokäsi

- Työkalu on suunniteltu työharjoitteluun tuleville, opiskelijoiden arviointiin, perehdytykseen sekä kehityskeskustelun tueksi. Työkalulla arvioidaan aiempaa osaamista sekä uusien asioiden osaamista. (Developing Teachers' Evaluation and Assessment Skills –hanke)
- http://salpro.salpaus.fi/tes/CD-rom/pdf/Tyokalun-nimi_Taitokasi.pdf

Taitojen tunnistaminen –harjoitus

- Harjoituksessa kartoitetaan olemassa olevia taitoja ja miten niitä on oppinut ja käyttänyt. Lisäksi mietitään, millaisia taitoja pitäisi vielä kehittää ja miten. Harjoitus löytyy Valttityönhakutaidot työkirjasta:
- http://www.valmistu.net/files/valttityonhakutaidot_tyokirjaopiskelijoille.pdf

Uraohjaus.net

- Uraohjaus.net –palvelu on kehitetty korkeakouluopiskelijoiden urasuunnittelu- ja työllistymisprosessin tukemiseen sekä itsearviointiin avuksi. Palvelu sisältää tällä hetkellä kaksi sovellusta: Taito-uran ja Aika-uran. Taito-ura auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuutensa, kehittämiskohteensa sekä opinnoissa hankitun osaamisen. Aika-ura auttaa opiskelijaa tasapainottamaan ja kehittämään ajankäyttöä.
- <http://www.uraohjaus.net/>

Uratarina-malli

- Uratarinan kautta elämän ja uran aikana saavutettua osaamista tehdään näkyväksi ja tarkastellaan sitä suhteessa tutkinnon osaamistavoitteisiin.
- Uratarinamalli Osaamisen tunnistamisen –työkirja ammattikorkeakouluille – julkaisussa

Käytännön harjoituksia osaamisen tunnistamisesta ja osaamisen sanoittamisesta

Symbolien käyttö: käytännön harjoitus eläinhahmoilla

- valitse eläin, joka kuvaa sitä, missä olet hyvä
- mieti mitä haluaisit osata ja valitse eläin, joka kuvaa sitä osaamista
- vaihtoehtoisesti: valitse eläin, joka kuvaa, millainen on unelmiesi työtehtävä?

Onnistunut oppimiskokemus –harjoitus ryhmässä osaamisen sanoittamiseen (ja positiivisen palautteen vastaanottamiseen)

- Jokainen kertoo vuorollaan onnistuneen oppimiskokemuksen. Kierroksen aikana muut kuuntelevat ja keskittyvät, kukaan ei kommentoi. Muut kirjoittavat kertojalle tämän kertomuksen aikana, mitä kaikkia tietoja, taitoja ja osaamista hän on käyttänyt kertomuksen perusteella. Laput kerätään ja annetaan kertojalle, eli jokainen saa kirjallisesti muiden näkemyksen omasta osaamisestaan.
- Post it–lappujen käyttö asiantuntijuuspuun rakentamisessa
- Jokainen miettii itsenäisesti, mikä on tärkeintä osaamista ohjaustyössä (esim. kolme asiaa. Ryhmässä kootaan asiantuntijuuspuu, jossa teemoitetaan osaamisalueita

